

Årsrapport 2014

Naturressursgruppen

Forskergruppe i naturressursrett	2
Årsrapport 2014	2
I. INNLEDNING	2
II. PROSJEKTER	2
1. Energirettssamarbeid	2
2. Utmarksprosjektet	2
2.1. "Grønt partnerskap i norsk natur- og kulturminnevern"	3
3. Vei- og ekspropriasjonsrett	3
4. Tingsrett	4
5. "Consistency in Environmental Law" (Miljø 2015).	4
5.1. Diverse	4
6. Preventing environmental effects of products through producer responsibility.....	4
7. Klimaprojektene	5
7.1. Prosjektet "Meeting the climate challenge: New legal instruments and issues in national and international energy and climate law"	5
7.2. Prosjektet "Adapting to climate change through land use planning and nature management: Obligations, rights, and risks"	5
III. KONFERANSER/SEMINARER.....	6
07. november 2014 - "Seminar om veirelaterte masteroppgaver"	6
12. november 2014 - "Seminar om erstatningsregelen i naturmangfoldslovens § 50"	6
IV. INTERNE SEMINARER M.V.	6
V. GRUPPENS MEDLEMMER per 31.12. 2014	8
VI. ADMINISTRASJON	9

ÅRSRAPPORT 2014

I. INNLEDNING

Forskergruppe i naturressursrett har i 2014 fortsatt virksomheten med mange aktiviteter, de fleste med tilknytning til de eksternt finansierte prosjektene.

II. PROSJEKTER

1. ENERGIRETTSSAMARBEID

Naturressursgruppen er, ved medlemmene Christina Voigt og Henrik Bjørnebye (sistnevnte er vara for Knut Kaasen), representert i styret til den tverrfaglige satsingen UiO: Energi.

I 2011 ble gruppen med som "underleverandør" til et nytt Forskningscenter for miljøvennlig energi (FME), "Oslo Center for Research on Environmentally friendly Energy – CREE") under ledelse av Frisch-senteret. Samarbeidet fortsatte i 2014.¹

Gruppen har inngått avtale med Energi Norge om finansiering av en masteravhandling i energirett. Prosjektets overordnede tema er rettslige rammer for energiforvaltning og miljøforvaltning, herunder vassdragsforvaltning, ved tiltak og naturinngrep som utbygging og drift av anlegg for produksjon av fornybar energi. **Jenny Walderhaug Jensen** ble ansatt i stillingen våren 2013. Hennes avhandling med foreløpig tema «*rettslige konsekvenser som følge av infrastrukturforordningen*» ble levert våren 2014.

Even Vegard Dagen ble ansatt som vit.ass våren 2014 og leverte sin avhandling i januar 2015 med tittel: Reindrift og rein kraft. Rettssubjektivitet i reindriften ved utbygging av vindkraft og kraftlinjer. Avhandlingen er senere publisert i Nordisk institutt for sjøretts skriftsserie Marlus nr. 453 – 2015 (158 s.)

2. UTMARKSPROSJEKTET

Prosjektet "Utmarksrettigheter og samfunnsendring. Rettigheter, organisering og regulering i norsk utmark i møte med næringsendringer og miljøproblemer" er finansiert fra to programmer i Norges forskningsråd, JUSISP og AREAL, for 4 år fra og med 2007. JUSISP-delen ble formelt avsluttet i 2011 med rapport til Forskningsrådet som bl.a. ble nærmere omtalt i Forskningsrådets rapport "Et krafttak for juridisk forskning. Prosjektkatalog – resultater pr. september 2010", og også trukket frem på Forskning.no og UiOs forskningsside.

To Ph.D-stipendiater ble tilsatt sommeren 2007: Katrine Broch Hauge med prosjektet "Småkraftverk, ein studie i samarbeidstiltak i utmark" og Nikolai Kristoffersen Winge med prosjektet "Kampen om arealene". Se om Winges prosjekt i Årsrapport for 2013.

Helman, Lital, Parchomovsky & Stavang, Dynamic Regulation and Technological Competition: A New Legal Approach to Carbon Capture and Storage, In: Donald Zillman et al (eds), The Law of Energy Underground, Oxford University Press (2014).

Katrine Broch Hauge Tittelen på hennes avhandling er «Erstatningsnivået ved tvangsovertaking av fallrettar». Spørsmålet i avhandlinga er todelt. Det første spørsmålet er korleis erstatningsnivået for fallrettar bør vera. For å svara på spørsmålet nyttar kandidaten ulike metodiske innfallsvinklar for å få eit grep om verknadene av tvangsbruk av eigedom i desse sakene. Det andre spørsmålet er kor langt ein kan koma i nå dette målet ved å bruke eksisterande lovgrunnlag. Temaet er avgrensa til eit spesielt formuesgode, fallrettar, og til eit spesielt føremål, etablering av småkraftverk.

Emnet er eit døme på bruk av tvangsmiddel til noko anna enn dei klassiske allmenne tiltaka det tradisjonelt har blitt oreigna til føremon for slik som vegar, sjukehus etc. Så langt syner avhandlinga at tvangsbruk av eigedom til private føremål har gode grunnar for seg, men at ein bør vurdera erstatningsnorma annleis enn i tilfelle som liknar meir på generelle reguleringar.

Den andre innfallsvinkelen er å undersøkje kva dei tradisjonelle argumenta for tilleggserstatning på området for vassdragsretten har vore. Ved eit djupdykk i historiske reglar og kjelder blir det stadfesta at lovgivar ved innføringa av reglane såg til parallellen med frivillige tingingar.

Den tredje innfallsvinkelen er bruk av økonomisk teori for å drøfte korleis ei erstatningsnorm ideelt sett bør vera for fallrettar som blir oreigna til bruk i småkraftverk

I den andre hovuddelen i avhandlinga ser stipendiaten på kor langt ein kan koma med å bruke dei rettsreglane vi har i dag i ekspropriasjonerstatningslova og jordskiftelova for å nå eit slikt ideelt resultat.»

Avhandlinga ble levert høsten 2014, og hun disputerte for Ph.D-graden i juni 2015.

2.1 "Grønt partnerskap i norsk natur- og kulturminnevern"

Gruppen deltar i det tverrfaglige prosjektet (Conservation Covenants in Norway (CoCoviN)) som tar for seg erfaringer med ordningen for frivillig vern av kulturlandskap i landbruket. Prosjektet er finansiert av Forskningsrådet og ledes av Norsk institutt for naturforskning (NINA).

3. VEI- OG EKSPROPRIASJONSRETT

Statens vegvesen finansierer årlig en vit.ass.-stilling for studier av ekspropriasjonsrettslige spørsmål knyttet til veiplanlegging og -utbygging, og det holdes regelmessig et seminar i Vegdirektoratet om slike spørsmål med bl.a. presentasjon av vit.ass.-oppgavene.

Linn Vårhus Sørhaug ble ansatt som vit.ass. på prosjektet fra høsten 2012. Hun leverte våren 2013 sin avhandling «*Veiprivatisering - En redegjørelse for regler om privatisering av kommunale veier*». I avhandlinga behandles eiendomsrett til veigrunn som opprinnelig var privat, som så blir kommunal vei, for å så igjen å bli privat vei. Matrikulering av veigrunn behandles. Videre behandles reglene for naturskadeerstatning for privat vei der kommunen eier grunnen. Avhandlinga ble publisert i Institutt for privatretts skriftsserie nr. 194 - 2014

Anders Jahr Svalheim ble ansatt som vit.ass høsten 2013. Han leverte våren 2014 avhandlinga *Gjenervervserstatning ved ekspropriasjon*.

Julia Bennin, ansatt som vit. ass. høsten 2014, leverte våren 2015 avhandling om bruken av differanseprinsippet ved erstatningsutmåling for stripeekspropriasjon.

4. TINGSRETT

Jon Gudbrand Fliflet var vitenskapelig assistent i 2014 og levert masteravhandlingen «Kampen om grunnrenten. Tolkning og utfylling av reguleringsbestemmelser i festeavtaler mellom profesjonelle parter.»

5. “CONSISTENCY IN ENVIRONMENTAL LAW” (MILJØ 2015).

Prosjektet “Consistency in Environmental Law” er finansiert over fire år fra 2008 av programmet Miljø 2015 i Norges forskningsråd.

Den første PhD-stipendiaten, **Froukje Maria Platjouw**, tiltrådte sommeren 2008. Avhandlingen ble levert sommeren 2014, og hun disputerte i april 2015. Tittel på avhandlingen: *Environmental law & The Ecosystem Approach: Consistency in the Regulation on Value Judgments on Ecological Systems*

«The project assesses the question of whether the legal system is actually supportive to an ecosystem approach or instead hampering it. The ecosystem approach requires a holistic and integrative approach to ecosystems. Environmental law, which is rather fragmented and contains a degree of discretion, however appears to complicate the operationalisation of such an ecosystem approach. The ecosystem has not only been demarcated into various jurisdictional zones at different levels, ecosystem considerations are also rarely being integrated into decision-making processes. Besides the practical difficulties of inter-sectoral cooperation and scientific knowledge and uncertainty about ecosystem functioning, the architecture and nature of environmental law also seems to play a role in the realisation of the ecosystem approach. The project aims to assess the role of law more thoroughly in this regard.»

Den andre PhD-stipendiaten, **Ingrid Wang Andersen**, tiltrådte i august 2009. Hennes prosjekt gjelder gjennomføringen av EUs vannrammedirektiv i norsk rett og den betydningen det får blant annet for anvendelse av forurensnings- og vassdragslovgivningen. Direktivets reguleringsmetode gjennom miljøkvalitetsmål er et forholdsvis nytt og uprøvet virkemiddel i norsk rett, som i prinsippet skal bidra til større grad av konsistent miljøvernarbeid. Wang Andersen videreførte sitt arbeid med dette prosjektet i 2014.

5.1 Diverse

Gruppen er med i det tverrfaglige prosjektet “Water Pollution Abatement in a System of Multi-level Governance: A study of Norway’s implementation of EUs Water Framework Directive” (WAPABAT). Prosjektet ledes av Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR).

6. PREVENTING ENVIRONMENTAL EFFECTS OF PRODUCTS THROUGH PRODUCER RESPONSIBILITY

Prosjektet startet høsten 2011. Det har en bevilgning fra Forskningsrådet på 3,675 mill. og har internasjonale partnere fra universitetene i Lund, Bremen, Groningen og Saint Louis (Brussel). Prosjektet har som mål å skaffe ny innsikt og bygge generell akademisk kompetanse i et felt av økende betydning: produsenters og importørers ansvar for miljøeffekten av produktene. Internasjonalt er dette et bredt forskningsfelt både innen miljørett, handelsrett og miljøøkonomi. Oppgaven er først å avklare det juridiske innholdet i så vel norske regler som relevante internasjonale regler for å få en bedre forståelse av muligheter og begrensninger i vårt nasjonale lovverk. Dernest er målet å analysere reglene for å identifisere utfordringer og problemer knyttet til å redusere miljøeffekter av produktene.

Hovedelementet i prosjektet er et doktorgradsprosjekt særlig rettet mot utvidet produsentansvar. Stipendiatstillingen ble utlyst internasjonalt og **Eléonore Maitre-Ekern** fra Sveits fikk stillingen. Hun startet i februar 2012 med kontor plass på IOR og hadde sin midtveisevaluering våren 2014.

Charlotte Nordbakken ble ansatt som vit.ass. fra høstsemesteret 2012. Hun leverte i 2013 sin avhandling «*Rett i søpla : Rettslig analyse av en returordning for elektrisk og elektronisk avfall basert på prinsippet om utvidet produsentansvar*». Fremstillingen hadde to mål; (1) å klargjøre og analysere innholdet i og forholdet mellom aktørene i returordningens plikter til innsamling og behandling av EE-avfall og (2) å vurdere om returordningen bidrar til å oppfylle prinsippet om utvidet produsentansvar og om dette i så fall gjøres på en god måte. En vurdering av reglene i avfallsforskriften opp mot WEEE-direktivet. Avhandlingen konkluderte med at returordningen som hovedsak fungerer godt, men at det likevel er rom for forbedring særlig hva gjelder forholdet mellom forskrift og direktiv, men også i selve utformingen av reglene i forskriften. Videre at produsentansvaret ikke er særlig godt gjennomført i regelverket og at man i Sverige blant annet har valgt en organisasjonsform som i større grad ivaretar prinsippet. Oppgaven er senere publisert i instituttets skriftserie Marlus nr. 436 – 2014 (159 s.).

7. KLIMAPROSJEKTENE

7.1. Prosjektet “Meeting the climate challenge: New legal instruments and issues in national and international energy and climate law”

Prosjektet ble finansiert av Forskningsrådet (RENERGI/NORKLIMA--programmet) over 4 år med delfinansiering fra SFT/Klif og Enova. Prosjektet startet i september 2006.

Dette prosjektet ble fullført i 2011, og sluttrapport ble sendt inn til NORKLIMA-programmet i Forskningsrådet i januar 2012.

Se nærmere om dette prosjektet i årsrapporten for 2011.

Gruppen arbeidet med å skaffe ny ekstern finansiering til forskning på klimarett. I tillegg har enkeltmedlemmer arbeidet videre med klimarettlige spørsmål innenfor rammen av sine individuelle stillinger.

7.2 Prosjektet “Adapting to climate change through land use planning and nature management: Obligations, rights, and risks”

Prosjektet startet i 2009 og er finansiert med kr. 4,4 mill over Norges forskningsråds program NORKLIMA.

Eivind Junker tiltrådte stipendiatstillingen i prosjektet i juni 2010. Hans tema er “Klimatilpasning i arealplanlegging etter plan- og bygningsloven”.

PhD-prosjektet til Eivind Junker dreier seg om rettslige regler for tilpassing til klimaendringer. Det konkrete rettsområdet som behandles er arealplanlegging, og særlig kommunenes ansvar for å utrede og forebygge skadelige, klimaendringsrelaterte konsekvenser i forbindelse med dette arbeidet. Sentralt blant plan- og bygningslovens mange formål og hensyn, står generell samfunnssikkerhet og beskyttelse av befolkningens liv, helse og materielle verdier. Senere års naturhendelser (pinseflommen på Østlandet i 2011, orkanen "Berit" i november samme år, samt vårflommene i 2012 og 2013) har tydelig vist hvordan arealdisponering kan innvirke på slike hendelsers skadepotensiale.

Plan- og bygningsloven gir kommunen plikt til å sørge for såkalte risiko- og sårbarhetsanalyse i

forbindelse med utbyggingsplaner. Fare og risiko skal avmerkes som hensynssoner, og skader og tap forebygges. Et eget kapittel behandler usikkerhet og risiko som elementer i forvaltningens avgjørelser. Avhandlingen vil gjøre rede for gjeldende regler om utredning av og tilpasning til klimaendringer i kommunal arealplanlegging. Basert på dette vil det vurderes om reguleringen er tilstrekkelig og hensiktsmessig for å oppnå de fastsatte mål.

Junker arbeidet videre med sitt prosjekt i 2014.

III. KONFERANSER/SEMINARER

07. november – Seminar om veirelaterte masteroppgaver

Gruppen arrangerte seminar i samarbeide med Vegdirektoratet i deres lokaler i Oslo. Temaene var Anders Svalheims masteroppgave om gjenvervserstatning ved ekspropriasjon. Vit.ass Julia Bennin hadde en sesjon hvor hun presenterte sin masteroppgave om erstatningsutmåling ved stripeekspropriasjon – særlig om differanseprinsippets betydning. Representant for Vegvesenet hadde en sesjon om Boliginnløsningsprosjektet E18 Lysaker – Slepden.

12. november – Seminar om erstatningsregelen i naturmangfoldlovens §50

Seminarret ble arrangert i samarbeid med Regjeringsadvokaten og advokatfirmaet Dalan. Innledere var adv. Christian Reusch, adv. Stein Erik Stinessen og professor Inge Lorange Backer.

IV. INTERNE SEMINARER M.V.

17. januar

Naturressurslunsj: Virkninger for miljøet av næringslovgivning

Stipendiat Jon Chr. Nordrum innleder om sitt avhandlingstema: Utredning og analyse av virkninger for miljøet av foreslått næringslovgivning.

24. januar

Naturressurslunsj: Horisont 2020

Spesialrådgiver Ingunn Borlaug Lid i Forskningsrådet orienterte om støtte til prosjekter om klima, miljø, ressursutnyttelse og råmaterialet innen EUs rammeprogram Horisont 2020.

Hun vil redegjorde for hvilke prosjekter man kan få støtte til og gikk gjennom prosedyren for å få slik støtte.

29. januar

Pluricourts inviterer: Transboundary Environmental Harm and the ICJ

Vit. ass. Marte Jervan innledet om sitt avhandlingsprosjekt "Transboundary Environmental Harm and the ICJ - The Contribution of the International Court of Justice to the Development of the Law Regulating Transboundary Environmental Harm"

7. februar

Naturressurslunsj: Dispensasjon fra verneforskrifter etter naturmangfoldloven

Professor Inge Lorange Backer innleder om temaet "Dispensasjon fra verneforskrifter etter naturmangfoldloven etter Dovrefjell og Ørskog-Fardal".

07. mars

Naturressurslunsj: The story of REDD

Professor Christina Voigt innleder om temaet "The story of REDD - Building consensus in UN climate negotiations".

14. mars

Naturressurslunsj: Om kraftmarkedet og energiloven

Jan Petter Horn i Agder Energi innledet om temaet "kraftmarkedet og energiloven". Bakgrunnen var Horns studentavhandling (60 ECTS) om el-sertifikater.

20. mars

Pluricourts inviterer: Rule of Law for Nature

Professor Christina Voigt innledet om boken "Rule of Law for Nature - New Dimensions and Ideas in Environmental Law". Boken, redigert av Voigt, utfordrer den doktrinen som tradisjonell miljørett er tuftet på. Boken presenterer også en innovativ rettslig innfallsvinkel til økologisk bærekraft. Boken foreslår rettsregler for naturen som et korrektiv til alminnelige rettsregler og beskriver grunnleggende prinsipper for respekt, integritet og rettssikkerhet for naturen.

28. mars

Naturressurslunsj: The dignity of international environmental law

Stipendiat Dina Townsend innleder om temaet for sin avhandling, "The dignity of international environmental law".

04. april

Naturressurslunsj: Organisering av eierskap og bruk/vern av naturressurser

Skjæringsfeltet organisering av eierskap og bruk/vern av naturressurser fra et økonomisk/samfunnsvitenskapelig ståsted og fra et juridisk ståsted.

Innledere var Øystein Strøm, Høgskolen i Oslo og Akershus og Tore Fjørtoft, Institutt for privatrett.

25. april

Naturressurslunsj: Juridiske utfordringer innen EUs energi- og klimapolitikk

Thea Bygjordet Sveen presenterte sitt prosjekt, som tar for seg utfordringene på det juridiske plan innen EUs energi- og klimapolitikk med tanke på artikkel 194 i TEUV og Artikkel 192 TEUV.

09. mai

Naturressurslunsj: Reindriftens bruksrettigheter

Professor Kirsti Strøm Bull innleder om temaet "reindriftens bruksrettigheter".

16. mai

Naturressurslunsj: Næringskontrakter om tomtefeste

Vit.ass. Jon Gudbrand Fliflet innledet om sitt avhandlingsprosjekt. Temaet er "næringskontrakter om tomtefeste, særlig om tomtefesteloven § 15".

06. juni

Naturressurslunsj: Inngrep i reinbeiteområder for kraftformål

Tema: Inngrep i reinbeiteområder for kraftformål - Rettssubjektivitet ved frivillige avtaler, ekspropriasjon og konsultasjon. Vit. ass. Even V. Dalen presenterer temaet for sin masteravhandling

29. august

Naturressurslunsj: Idémyldring

05. september

Naturressurslunsj: Kulturminnevern - forholdet til eiendomsrett og utbygging

Innleder: Riksantikvar Jørn Holme.

12. september

Naturressurslunsj: Om verneområdespørsmål

Innleder: Stéphane Héritier, gjesteforsker på Åsgardprogrammet.

19. september

Naturressurslunsj: Finnmarkskommisjonen

Jon Gauslaa, leder for Finnmarkskommisjonen, innledet om Finnmarkskommisjonens kartlegging av eiendomsrett og bruksrettigheter i Finnmark.

03. oktober

Naturressurslunsj: Fornøyelseskjøring med snøscooter - EØS-rettslige spørsmål

Innleder var professor Finn Arnesen.

17. oktober

Naturressurslunsj: Dispensasjon fra verneforskrifter til kraftformål

Vit.ass. Christian Kydland presenterte sitt masteravhandlingstema.

31. oktober

Naturressurslunsj: Erstatningsutmåling ved stripeekspropriasjon

Vit.ass. Julia Bennin presenterte sitt masteravhandlingstema.

14. november

Naturressurslunsj: Renewable Energy Law in the Face of International Diversity

Stipendiat Daniel Arneson presenterte temaet for sin avhandling.

28. november

Naturressurslunsj: Private rettar - materielt og prosessuelt rettsvern

- noen tanker etter arbeid med planretten. Innleder: 1.amanuensis Ingunn Myklebust, UiB

05. desember

Naturressurslunsj: Formuevernet etter EMK protokoll 1 artikkel 1 - noen tanker etter arbeid med planretten.

Innleder var professor Kåre Lilleholt.

V. GRUPPENS MEDLEMMER PER 31.12. 2014

Faste vitenskapelige ansatte:

Professor Kirsti Strøm Bull , leder

Professor Inge Lorange Backer

Professor Ole Kristian Fauchald

Professor Ulf Hammer

Professor Endre Stavang

Professor Christina Voigt

Professor emeritus Erling Eide

Professor emeritus Hans Christian Bugge

Professor emeritus Thor Falkanger

Førsteamanuensis Henrik Bjørnebye

Førsteamanuensis Ivar Alvik

Amanuensis Gert-Fredrik Malt

Førsteamanuensis Catherine Banet

Midlertidig vitenskapelig ansatte:

Stipendiat Ingrid Wang Andersen

Stipendiat Katrine Broch Hauge

Stipendiat Eivind Junker

Stipendiat Hanne Sofie Logstein

Stipendiat Eléonore Maitre

Stipendiat Jon Christian Nordrum

Stipendiat Froukje Maria Platjouw

Stipendiat Nikolai Kristoffersen Winge

Vitenskapelige assistenter:

2014

Julia Bennin

Even Vegard Dagen

Jon Gudbrand Fliflet

Professor Beate Sjøfjell

Professor Geir Stenseth, Høgskolen i Lillehammer

Post.doc. Ingunn Ikdahl

Karen Eg Taraldrud, UMB

Dosent Steinar Taubøll, UMB

Førstelektor Einar Bergsholm

"Tilknyttede":

VI. ADMINISTRASJON

Nordisk Institutt for Sjørett er vertsinstitutt for Naturressursgruppen, og gruppen rapporterer til instituttets bestyrer professor Trine-Lise Wilhelmsen. Henrik Valderhaug Heussche er gruppens faste medarbeider med praktisk ansvar for prosjektoppfølgning og -økonomi, arrangementer, gjester mm.